

KÜLTÜREL DEĞERLERİN VE ULUSAL KİMLİĞİN OLİMPİYAT OYUNLARI LOGO TASARIMLARINA YANSIMALARININ İNCELENMESİ

Prof. Birsen ÇEKEN*

Öğr.Grv. Cihan AYBAY**

Özet: Bütün ülkeleri bir araya getiren büyük bir spor organizasyonu olan olimpiyat oyunları; dünya barışının devamlılığını sağlamak amacıyla modernize edilerek gerçekleştirilmekte ve olimpiizm ruhunun canlı tutulabilmesi için, bu etkinliğin liderliğini 1894 yılında kurulan Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) yürütmektedir. Olimpiyat oyunları ilk yıllarda ayrıntılı poster ve tabela resimleri gibi cesur görsel deneyimlerle karakterize edilmiş, ilerleyen yıllarda grafik sunuma verilen önemle birlikte bu ayrıntılı sanat eserlerinin yerini basit sembol ve logo grafikleri almıştır. Tarihte ilk kapsamlı görsel kimlik çalışmasının 1964 Tokyo Yaz Olimpiyatları için yapılmış olması ve bu görsel kimlik çalışmasının daha sonraki olimpiyat oyunlarına örnek olmasından dolayı “Kültürel Değerlerin ve Ulusal Kimliğin Olimpiyat Oyunları Logo Tasarımlarına Yansımalarının İncelenmesi” adlı bu çalışmada 1964-2020 yılları arasındaki Yaz Olimpiyat Oyunları logo tasarımları incelenmiştir. 2012 Londra Olimpiyat Oyunları logo tasarımında ev sahibi ülkeye ait ulusal kimlik ve kültürel değerlerle ilgili herhangi bir gösterge bulunmadığı için çalışmada yer verilmemiştir. Literatür tarama tekniklerinden de yararlanılarak Olimpiyat Oyunları'nın logoları görsel göstergebilimsel kuramlar ışığında incelenmiş, kültürel değerlerin ve ulusal kimliğin olimpiyat oyunları logo tasarımlarına grafik öğelerle nasıl yansıtıldığı açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Kültürel Değer, Ulusal Kimlik, Logo Tasarımı, Gösterge, Olimpiyat Oyunları.

Geliş Tarihi: 20.02.2020 Kabul Tarihi: 11.11.2020 Makale Türü: Araştırma Makalesi

*Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Grafik Tasarımı Bölümü
birsen.ceken@hbv.edu.tr ORCID: 0000-0001-8112-992X

**Erciyes Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Görsel İletişim Tasarımı Bölümü, Grafik Tasarımı Programı
cihanaybay@erciyes.edu.tr ORCID: 0000-0002-8607-665X

INVESTIGATION OF CULTURAL VALUES AND THE REFLECTION OF NATIONAL IDENTITY ON LOGO DESIGN OF OLYMPIC GAMES

Prof. Birsen ÇEKEN*

Inst. Cihan AYBAY**

Abstract: The Olympic Games, a major sports organization that brings all countries together; The International Olympic Committee (IOC), founded in 1894, is the leader of this event in order to keep the Olympic spirit alive. In the early years the Olympic games were characterized by bold visual experiences such as detailed posters and signage paintings, with the emphasis on graphic presentation in the following years, these elaborate works of art were replaced by simple symbol and logo graphics. Since the first comprehensive visual identity study in history was made for the 1964 Tokyo Summer Olympics and this visual identity study was an example for the later Olympic Games, this study titled "Examining the Reflections of Cultural Values and National Identity on the Olympic Games Logo Designs" designs have been examined. Since the 2012 London Olympic Games logo design did not contain any indication of national identity and cultural values of the host country, it was not included in the study. Using the literature scanning techniques, the logos of the Olympic Games were examined in the light of visual semiotic theories, and it was tried to explain how cultural values and national identity were reflected in the logo designs of the Olympic Games with graphic elements.

Keywords: Culture, Cultural Value, National Identity, Logo Design, Indicator, Olympic Games.

Received Date: 20.02.2020 Accepted Date: 11.11.2020 Article Types: Research Article

*Ankara Hacı Bayram Veli University, Art and Design Faculty, Graphic Design Department
birsen.ceken@hbv.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8112-992X

**Erciyes University, Faculty of Fine Arts Visual Communication Design Department Graphic Design Program
cihanaybay@erciyes.edu.tr ORCID: 0000-0002-8607-665X

1. GİRİŞ

Logo, bir kurumun felsefesinin basit bir çizim içerisine sığdırılmasına olanak sağlar. O kurumun kendisini dış dünyaya tanıtmasında ve dış dünya ile görsel iletişim sağlamada kurum logosu önemli bir işleve sahiptir (Teker, 2002, s. 111). Bir kurum veya kuruluşun, bir firmanın, bir ülkenin kendini tanıtabilmesi açısından logo daha ilk adımda önemli ve gereklidir. Çünkü, logolar “kurum ya da kuruluşların, başka kurum ya da kuruluşlardan ayırt edilmek için kullandıkları; onları yansıtan grafik göstergelerdendir” (Sayın, 2001, s. 84). Bu önem ve gereklilik 1964 yılı Olimpiyat Oyunları itibariyle olimpiyat oyunlarının kurumsal kimlik tasarımlarına da yansımıştır. “Olimpiyat tarihindeki ilk kapsamlı görsel kimlik çalışması 1964 Tokyo Olimpiyatları için Masaru Katsumi yönetimindeki bir ekip tarafından gerçekleştirilmiştir.” (Ergüven, 2013). Dolayısıyla günümüzün olimpik piktogramlarının çoğunda Tokyo 1964’ün sahne arkasındaki grafik tasarımcılarının etkisi vardır (Piercy, 2014, s. 82).

Kimlik kavramı toplumun sosyal sisteminin en temel ve önemli kökenini oluşturmaktadır. Kimlik bireylerin olduğu gibi bir ulusun da kültürel, sosyal konum ve statülerinin karşılığı olan; inanç, tutum ve değer yargılarını kapsamlı bir şekilde sembolize eden bir kavramdır. Kùltürler arasındaki etkileşim, kùltürleri yaratan coğrafyadaki toplumların öznel yapısına ve etkileşimde buldukları diğer kùltürlerin olumlu ya da olumsuz katkılarına bağlı olarak gerçekleşir. Kùltürlerin en önemli aktarım kanalı dildir. Bu çalışmada dil; olimpiyat oyunları logo tasarımlarında kullanılan görsellerin ve bu görsellerle verilen kültürel mesajların işleniş biçimleriyle birlikte grafik tasarım öğelerinin kùltürler arasında nasıl kullanıldığı ve aralarındaki farklılıklar şeklinde incelenmiş, kurumsal kimliğin en temel ögesi olan logonun olimpiyat oyunlarında görsel dinamikler

olarak hangi kodları vurguladığı, toplumların kùltürlerini ve ulusal kimliklerini tasarıma hangi kodlarla yansıttıkları logolarda kullanılan grafik öğelerin incelenmesiyle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2. KÜLTÜR, KÜLTÜREL DEĞER VE ULUSAL KİMLİK

Kùltür; Bir toplumun, halkın veya milletin sahip olduğu maddi ve manevi değerlerdir. Türk Dil Kurumu kùltürü “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmeye kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü.” olarak tanımlamaktadır (Türk Dil Kurumu, 2019).

Toplumun oluşum aşamasında kùltür çok önemli bir rol oynar. Kùltür, toplumun geçmiş ile gelecek arasındaki bağı ve var oluş mücadelesindeki en önemli dayanağı olup; toplum içinde yaşanan acılar, kederler, sevinçler, düğün ve cenaze törenleri, savaşlar, eğlenceler, yaşama şekli ve benzeri çoğu şeyden beslenerek oluşur. Toplumun ürettiği, kùltürü oluşturan bütün maddi ve manevi öğelerin her biri kültürel değerleri oluşturur. Her milletin tarihi, yaşamı, dini kültürel değerlerin oluşmasında etkilidir. Bir milletin dünya üzerindeki varlığını devam ettirebilmesi için kültürel değerlerine sahip çıkarak bu değerlerini sonraki nesillere aktarması gerekir. Kùltürün bizden sonraki nesillere aktarılabilmesi için kültürel değerlerimizi içinde barındıran dil, din, eğitim, sözlü ve yazılı edebiyat, sosyal çevre, yazılı eserler, gelenek ve görenekler, müzik ve her türlü sanat dalı kullanılabilir.

Kimlik ve ulusal kimlik kavramlarından bahsedecek olursak; Bilgin'e göre “Kimlik, bireyin kendi kendisini, davranışları, ihtiyaçları, motivasyonları ve ilgileri belirli bir ölçüde

tutarlılık gösteren kendi kendine sadık, diğerlerinden ayrı ve farklı bir varlık gibi algılamasını içeren, bilişsel ve duygusal nitelikte bileşik ve zihinsel bir yapıdır.” (Elal, 2018, s. 41). Tanımdan da anlaşılacağı üzere; kimlik, kişi ya da nesnenin belirgin özelliklerinin bir bütünüdür denebilir.

Kimlik, bireyin dünyaya gelmesiyle başlayan, yaşamı süresince hem bireyi hem de toplumu etkileyebilme özelliğine sahip bir kavram olup; Akkaş'a göre kimliği oluşturan temeller; sosyolojik, kültürel, tarihsel, ekonomik ve psikolojik olarak beş grupta incelenir (Elal, 2018, s. 41). Birey; içinde bulunduğu toplumun ulusal, dinsel, politik, ekonomik değer yargılarının bir nesnesi olmaya yönlendirilmekte ve toplumsal üretim araçları; temelini insan kimliğinin oluşturduğu “giydirilmiş kimlikler” olarak adlandırılan belli kimlikler yüklenmiş insanlar üretmektedir. Giydirilmiş yapay kimlikler; yalın insan kimliği, genetik ya da ırksal kimlik, kültürel kimlik, ekonomik kimlik ve ulusal kimlik olarak beş grupta incelenmektedir (Elal, 2018, s. 41).

Ulusal kimlik; Bireyin bir devlete ya da ulusa ait olma kimliğini ya da anlamını ifade etmektedir (Elal, 2018, s. 42). Smith'e göre kolektif kültürel kimliğin bir türü olan ulusal kimliği oluşturan temel özellikler şunlardır;

- Ortak tarihe sahip toprak/ ülke, ya da yurt,
- Ortak mitler ve tarihsel bellek,
- Ortak bir kitlesel kamu kültürü,
- Topluluğun tüm bireyleri için geçerli ortak yasal hak ve görevler,
- Topluluk bireylerinin ülkede serbest dolaşım olanağına sahip oldukları ortak bir ekonomi (Elal, 2018, s. 41).

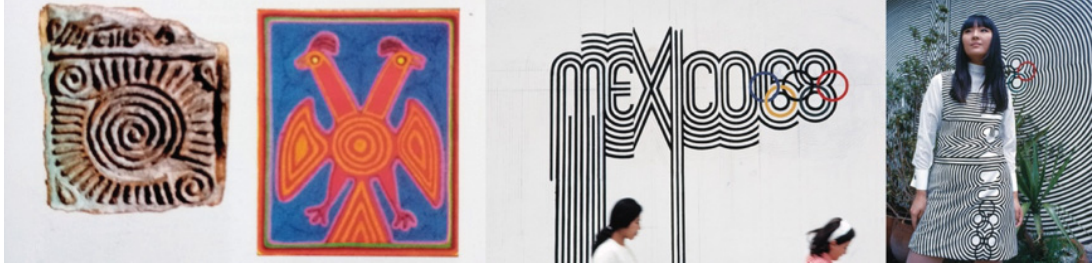
Karmaşık yapısından dolayı ulusal kimlikle ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Giddens'e göre

ulusal kimlik, tarihsel-kültürel koşulların ortaya çıkardığı psikolojik aidiyettir. Guibernau'ya göre, üyelerinin kökensel olarak ilişkili olduğuna dair bir inanca sebep olan, kendine özgü bir karakterler bütününe ortak paylaşımı vasıtasıyla oluşan, akışkan ve dinamik doğasıyla modern bir görüngenü olan ulusal kimliği Anderson, olgusal olan ile ideal olanı, değişebilir olan ile ölümsüzü kaynaştıran şey olarak tanımlamaktadır (Şimşek ve Ilgaz, 2010, s. 194). Kısacası kimliğin ana hatlarının yansıtıldığı ulusal kimlik; toplumsal aynılığı oluştururken, toplumun üyelerini ortak bir geçmişin anılarına ve kültür, dil, etnik köken gibi özelliklerine ve üzerinde yaşadıkları coğrafyanın sınırlarına göre tanımlar.

3. LOGO VE LOGO TASARIMI

Amblem, eski Yunanca'da simge olarak adlandırılmıştır. Bir nesneyi ya da bir kurumu temsil eden harf veya çeşitli işaretlerin görüntüsü olarak tanımlanmıştır. Almanca ve Fransızca'da logo, İngilizce'de ise logograph olarak adlandırılmaktadır. Logo üç dilde, anlam olarak amblemin karşılığıdır. Dolayısıyla ambleme logo da denilmektedir. Tasarım olarak özgün yazılardan oluşan çalışmalara ise logotype adı verilmektedir (Tepecik, 2002, s. 61).

Logo bir kurum veya kuruluşu, organizasyonu ya da markayı temsil eden görsel bir simge, markanın iletişim kurmak için kullandığı bir çeşit işaret sistemidir (Çeken ve Ersan, 2017, s. 2508). Logo, bir kurumun felsefesinin basit bir çizim içerisine sığdırılmasını sağlar. O kurumun kendisini dış dünyaya tanıttığında ve dış dünya ile görsel iletişim sağlamada kurum logosu önemli bir işleve sahiptir (Teker, 2002, s. 111). Bir kurum veya kuruluşun, bir firmanın, bir ülkenin kendini tanıtabilmesi açısından logo daha ilk adımda önemli ve gereklidir. Ticari amaçlar daha sonra gelir. Bu önem ve gereklilik olimpiyat tarihinde ilk kapsamlı görsel kimlik çalışması yapılan 1964 yılı Tokyo Olimpiyat Oyunları'nın kurumsal kimlik tasarımlarına da

Görsel 1: Meksika kültürüne ait formlar ve Meksika Olimpiyatları kurumsal kimlik uygulamaları (Wyman, 2009, s. 74-75)

yansıması ve sonraki tasarımlara örnek olmasını sağlamıştır. Dolayısıyla Piercy'ye (Piercy, 2014, s. 82) göre; günümüzün olimpiik piktogramlarının çoğunda Tokyo 1964'ün sahne arkasındaki grafik tasarımcılarının etkisi vardır.

“Çok eski devirlerde insanlar kendi mekanlarının başkalarından farklı kılınmasını istediklerinde ya da başkalarına burası benimdir, bana aittir diyebilmek için, buralara semboller desenler çizmişlerdir.” (Aslan Odabaşı, 2006, s. 175). Bu durum günümüz için de geçerlidir denebilir. Olimpiyatlarda ev sahibi ülkeler kendilerini ve kültürlerini olimpiyat oyunları için hazırlanan kurumsal kimlik uygulamaları ve görsellerle tanıtabilmektedirler. Dolayısıyla kurumsal kimlik uygulamalarının temel ögesi olan logoların bu aşamadaki yerinin çok önemli olduğu söylenebilir.

Amerikalı tasarımcı Lance Wyman'ın 1968 Mexico City Olimpiyat Oyunları için tasarlamış olduğu kurumsal kimlik uygulamaları Meksika kültüründeki formlardan hareketle oluşturulmuştur (Wyman, 2009, s. 74-75). Meksika'nın yerli Huichol halkının iplik malzemeden ürettikleri süslemelerinde de kullandıkları bu spiral şeklindeki sanatsal-kültürel formları Lance Wyman tarafından dönemin op art sanatıyla şekillendirilmiştir (Görsel 1).

Bir spor logosu tasarlamak çok karmaşık bir iştir. Tasarım takımının yapması gereken, sadece etkinliğin ruhunu ve gerçekleştigi yeri

anlatmak değil, aynı zamanda alttaki anlamların iletilmesini ve hem bir bireyin hem de geniş bir topluluğun, birçok durumda olduğu gibi farklı ulusların, onu anlamasını sağlamaktır (Fourie, 2014)

4. OLİMPİYAT OYUNLARI

Temelleri MÖ 8. yüzyılda Olimpiya'da gerçekleştirilen antik oyunlara dayansa da Modern Olimpiyat Oyunları, Fransız Baron Pierre de Coubertin'in 1894'te Uluslararası Olimpiyat Komitesi'ni (IOC) kurmasından sonra ilk defa 1896 yılında Atina'da başlamıştır.

Olimpiyat Oyunları'nın üç temel unsuru bulunmaktadır: Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC), uluslararası spor federasyonları ve Ulusal Olimpiyat Komitesi (NOC). Her ülke Ulusal Olimpiyat Komitesi ile Olimpiyatlara katılır ve dünyada IOC'a üye 205 Ulusal Olimpiyat Komitesi bulunmaktadır (Wikipedia, Olimpiyat Oyunları, 2019). Bütün dünya sporcularını bir araya getiren bu büyük spor festivali dört yılda bir yapılmaktadır.

Başlangıçta gençliği karşılıklı anlayış ve dostluk ruhu içerisinde eğiterek, daha iyi ve daha barışsever bir dünya kurulmasına katkıda bulunmak amaçlarıyla başlatılan Olimpiyat etkinlikleri daha sonra ülkelerin sosyal, siyasal ve ekonomik beklentilerinin olduğu organizasyonlar haline gelmiştir. Ekonomik çıkar, talep ve gerilimler zamanla, dünyanın en büyük spor organizasyonu olan Olimpiyat Oyunları'nda

görölmeye başlamış; dolayısıyla bu durum, Olimpiyat Oyunları'nı barışçı faaliyetlerinin yanı sıra ekonomik bazı meselelerin de içine sürüklemiştir. Bu konuyla ilgili olarak serbest yazar, gazeteci ve medya danışmanı Jennie Fourie şöyle söylemektedir;

“Olimpik markalaşma programları tartışmalara maalesef meyilli. Geçen yüzyıldaki dönüşten sonra, Olimpik oyunlar sadece spor alanında ve sudaki çekişmelerden değil aynı zamanda dört yılda bir yapılan etkinliğe kimin ev sahipliği yapacağı ölüm kalım yarışmalarından oluşuyor. Ama mücadele etkinliğin nereden olacağına karar verildikten sonra da bitmiyor. Sonra da ev sahibi şehrin logo veya amblemini tasarlamak anlaşmasını kim kazanacak yarışı başlıyor.” (Fourie, 2014)

Kültürel bir etkinlik olan Olimpiyat Oyunları; dil, din, ırk ayrımı gözetmeksizin barış ve kardeşlik duygularının aşılması, ülke tanıtımına ve gelirlerine yaptığı katkılarla da ülkeler için düzenlenmesi oldukça cazip bir organizasyon olup adeta kültürel kaynaşmanın bir fırsatıdır.

Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin (IOC) kurucusu Pierre de Coubertin Fransa'nın savaşlarda yenilgi nedenini ülkede fiziksel eğitimin verilememesi olarak görmüş, spor eğitimini ve spor kurumlarını güçlendirerek ülkede sporu yaygınlaştırmak ve spordaki rekabetin ve iletişimin gerçek savaşları önleyebileceğini savunmuştur. 23 Haziran 1894'te Coubertin önderliğinde Uluslararası Olimpiyat Komitesi toplanarak Olimpiyat Oyunları'nın yeniden düzenlenmesine ve ilk olimpiyatların 1896'da Atina'da yapılmasına karar verilmiştir (Özdilek, Şentürk ve Döşşılmaz, 2003).

Olimpiyatlar pahalı ve masraflı organizasyonlar olup; masrafların en büyük kısmını inşa edilen tesisler oluşturmaktadır. Oyunların yapılacağı ve sporcuların yarışacakları tesisler, spor alanları ve olimpiyat köyleri ve her olimpiyatlarda artan

katılımcı sayısı olimpiyatların şimdiye kadar sadece gelişmiş ülkelerde yapılmasına neden olmuştur.

5. KÜLTÜREL DEĞERLERİN VE ULUSAL KİMLİĞİN OLİMPİYAT OYUNLARI LOGO TASARIMLARINA YANSIMALARININ İNCELENMESİ

Bir milletin kültürel değerlerinin ve ulusal kimliğinin aktarımında kitle iletişim araçlarının yeri ve önemi oldukça büyüktür. Yılmazkol'a göre;

“Bireyin çevresi ve toplumla arasındaki temel bağı oluşturan kültür alışverişi, kitle iletişim araçları vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Gelişen ve ilerleyen teknoloji çağında toplumu oluşturan bireylerin değer-tutum-inanç-düşünce ve yargıları kitle iletişim araçlarınınca (televizyon, sinema, gazete, radyo...) iletilmektedir.

Dolayısıyla kültürün temel taşıyıcısı konumunda kitle iletişim araçları bulunmaktadır.” (Yılmazkol, 2001, s. 43)

Tüm dünyada olimpiyat etkinliklerine ev sahipliği yapmak için büyük kaynak arayışlarına girilirken aynı zamanda tasarımcılardan sadece oyunları kapsayacak değil, şehirlerinin coğrafyasını, felsefesini ve özünü dünyaya gösterecek bir logo tasarımları istenmektedir (Fourie, 2014). Olimpiyat Oyunları için kurumsal kimlik tasarımları oluşturulurken tasarımların; milli ruhu ve uluslararası eğilimleri dostluk, dayanışma ve adalet değerleri ile birleştiren bir imaja sahip olmasına, Olimpiyatlar'ın yapılacağı mekana, ülkenin kültürüne ve ulusal kimliğine uygun olmasına özen gösterilmelidir. Dolayısıyla olimpiyat oyunları için kimlik tasarlamının oldukça zor ve maliyetli olduğu söylenebilir.

Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin (IOC) marka (logo) değerlendirme kriterleri şunlardır;

- Yerel kültürü, Olimpik değerlerle birlikte evrensel boyutlarda anlaşılır şekilde yansıtmak
- Yerel stereotiplerden kaçınmak

- Yenilikçi olmak ve farklı toplumlara ilham vermek ve onları heyecanlandırmak

- Şehrin ve ülkenin imajını sinerji içinde, Olimpik hareketin değişimi ile değiştirmek (Fourie, 2014).

Uluslararası etkinliklerde kullanılan logoların görsel özellikleri evrensel olmalı, bir başka deyişle farklı kültürlerden gelen insanlar bu işaretlere baktığında temsil edilen konuyu anlayabilmelidir. Amerikalı yazar ve eğitimci Ellen Lupton, grafik tasarımı kültürel bir yorumlama eylemi olarak tanımlamıştır. Grafik tasarım sözlü veya yazılı kültürü, toplumun uzlaştığı görsel kodları kullanarak aktarır. Olimpiyat logolarının görsel ve kültürel iletişim öğeleri olduğunu unutmamak gerekir. Dolayısıyla kültürel değerlerin aktarımında Olimpiyat Logoları'nın önemli bir yeri vardır. Olimpiyatlar ev sahibi ülkelerin kendilerini ve kültürlerini tanıtmaları için büyük bir fırsattır. Bu nedenle olimpiyata aday gösterilen şehirler arasında yer almak ve seçilmek önemli bir başarıdır (Ergüven, 2013).

Uluslararası bir spor etkinliğinin logosu, etkinliğin gerçekleşeceği ülkeyi yansıtmalıdır. Bu noktada kullanılacak ilk unsurlardan biri renktir. Olimpiyat tarihinde renkli ya da renksiz olan Olimpiyat Oyunları logolarından ikisi, inanılmaz güzel olan siyah ve beyaz op art stilinde Mexico City 1968 Olimpiyat Oyunları

logosu (Görsel 5) ve Ege Denizi'nin parlayan sularını akla getiren canlı mavisi ile 2004 Atina Olimpiyat Oyunları logosudur (Görsel 19) (Fourie, 2014).

Olimpiyat Oyunları'nın ideallerinin temsili için semboller kullanılır. Olimpiyat Oyunları'nın resmi sembolü iç içe geçmiş farklı renklerdeki halkalardan oluşmaktadır. Beş iç içe geçmiş halka 5 kıtayı (Amerika, Afrika, Asya, Avustralya, Avrupa) temsil eder. Halkalarda kullanılan renklerden en az biri her ülkenin bayrağında bulunmaktadır. Dolayısıyla halkaların renkleri ülkeleri temsil etmektedir (Görsel 2). Olimpiyat Oyunları'nın bu resmi sembolü 1914'te kabul edilmiş ve 1916'daki olimpiyatlarda kullanılması kararlaştırılmıştır. Ancak 1916 Olimpiyatları I. Dünya Savaşı nedeniyle iptal edilince, sembol ilk olarak 1920 Yaz Olimpiyatları'nda kullanılmıştır (Wikipedia, Olimpiyat Oyunları, 2019).

Olimpiyat oyunlarında ilk yıllar özellikle ayrıntılı poster ve tabela resimleri gibi cesur görsel deneyimlerle karakterize edilmiş, ilerleyen yıllarda bu ayrıntılı sanat eserleri basit sembol ve logo grafikleri ile değiştirilmiş, Olimpiyat tarihindeki ilk kapsamlı görsel kimlik çalışması 1964 Tokyo Olimpiyatları için tasarım kılavuzu oluşturularak gerçekleştirilmiştir (Görsel 3). Dolayısıyla araştırma 1964-2020 yılları arasındaki olimpiyat logoları ile sınırlandırılmıştır.

Görsel 2: Olimpiyat Oyunları'nın resmi sembolü. Halkalar beş kıtayı, renkler ise tüm ülkeleri temsil etmektedir. İlk kez 1920 Olimpiyatlarında kullanılmıştır (Wikipedia, Olimpiyat Oyunları, 2019).

Görsel 3: Tokyo 1964 Olimpiyat Oyunları tasarım klavuzu kapak ve sayfalarından görüntüler (Osterwalder, Olympic Games: The Design 1, 2020, s. 418)

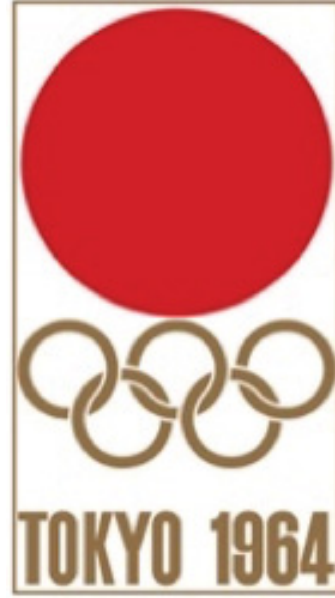
5.1. Tokyo 1964 (Japonya) Olimpiyat Oyunları Logosu

Logodaki temel biçim, yükselen güneşin ve Japonya'nın sembolü olan kırmızı daire ve ev sahibinin adının üstünde yer aldığı Olimpiyat halkaları olup, tasarımcı Yusaku Kamekura bu sade anlatım diliyle güneşi güçlü ve uluslararası düzeyde anlaşılabilir bir sembol olarak göstermeye çalışmıştır (Görsel 4).

Tasarımı uluslararası düzeyde anlaşılır kılmak ve aynı zamanda Japon kültürünün karakterini temsil etmek için öncelikli olarak tasarımın temel kavramı oluşturulmuş ve temel parametreleri tanımlanmıştır. Logo sadece en gerekli unsurlara sahip basit, minimalist tasarımı ile dünya çapında tanınan ve başarılı bir logo haline gelmiştir. Logodaki temel form, yükselen güneşin ve Japonya'nın sembolü olan kırmızı daire ve Olimpiyat halkalarıdır. Buna ev sahibi şehrin adı ve yıl eklenmiştir (Osterwalder, Olympic Games: The Design 1, 2020, s. 410-416).

Logoda; kırmızı, altın rengi gibi sıcak renk armonisi kullanılmıştır. Yükselen güneş sembolü kırmızı renkte kullanılmış olup, aynı zamanda Japon bayrağındaki "Japon Güneşi" sembolüne de gönderme yapılarak olimpiyatların Japonya'da düzenlendiği vurgulanmaya çalışılmıştır. Ayrıca kullanılan kırmızı ve beyaz renkler Japonya'nın ulusal renkleri olup, kullanılan bu renklerle ulusal kimliğin tasarıma yansıtıldığı söylenebilir. Olimpiyat sembolünde ve metninde altın

renginin kullanılması Tokyo'da gerçekleştirilecek Olimpiyat Oyunları'nın kültürel olarak Tokyo'yu yücelteceğini ve bereketi sembolize etmiştir. "Tokyo 1964" yazısının büyük (Majiskül) sans-serif (Tırnaksız) harflerle dar ve uzun (Condense) karakterlerle yazılması ile; birlik ve kültürlerarası sıcak temas vurgulanmıştır.

Görsel 4: Tokyo 1964 (Japonya) Olimpiyat Oyunları Logosu (The Olympic Design Dot Com, 2020)

Görsel 5: Mexico City 1968 (Meksika) Olimpiyat Oyunları Logosu (Brillon, 2016)

5.2. Mexico City 1968 (Meksika) Olimpiyat Oyunları Logosu

Altmışlı Op-art kinetik tipografinin yanı sıra Meksika kültürünün geleneksel formlarına dayanan “Mexico 68” logosu (Görsel 5), Meksika Olimpiyat Oyunları’nın kimlik tasarımındaki grafik sitili belirlemiştir. Meksika öncesi İspanyol sanatında ve Meksika halk sanatında bulunan görüntüleri öneren paralel bir tipografi oluşturmak için, Meksika Olimpiyat Oyunları’nın yılı olan 1968 sayısını Olimpiyat Oyunları’nın resmi sembolü olan beş halkaya “68” şeklinde entegre edilerek tasarlanmıştır. Lance Wyman tarafından tasarlanan logo, güçlü bir şekilde bir yer ve kültür duygusunu ifade etmiş ve Oyunlar’ın Meksika’da olduğunu görsel olarak haykırmıştır (Wei Yew, 1996).

1960’lı yıllarda op sanattaki desen ve formlar genellikle moda, iç tasarım ve grafik tasarımı şekillendirmiştir. Op Art etkilerinin görüldüğü Meksika Olimpiyat Oyunları logosunun

şekillenmesinde kuzeybatı Meksika’dan gelen Huichol Hint el sanatlarının da etkileri olmuştur. Ahşap bir panele tutturulmuş iplikten yapılmış resimlerden oluşan Huichol Hint el sanatları tekniğinin tipik görünümü, düzenli aralıklarla tekrarlayan renklerden oluşmuştur (Görsel 6) (Osterwalder, Olympic Games: The Design 1, 2020, s. 478). Kısacası Mexico City 1968 Olimpiyat Oyunları logo tasarımı Meksika’nın yerli Huichol halkının motiflerinden ilham alınarak dönemin op art sanatıyla şekillendirilmiştir.

Logoda, dilsel düzlemde Mexico çağrıştıran etkiler görülmekte olup açık bir biçimde Mexico tipografisi göze çarpmaktadır. Yazının motifSEL oluşu Mexico yazı kültürünün süslemeci yanını yansıtmaktadır. Kullanılan yazı karakterindeki ince çizgi ve motifSEL planlama bizi günümüzdeki Meksika coğrafyasında yaşamış olan Aztekler’e kadar götürmekte olup, Aztek yazısı gibi ideogramların⁵ ve sesleri belirten fonetik

Görsel 6: Ahşap plaka üzerinde yün eşmerkezli çemberlere yapıştırılarak yapılan “Huichol İplik Boyama ve Huichol Yerli Halkı” ((IOC), Uluslararası Olimpiyat Komitesi, 2019a)

sembollerin bir karışımından oluşmuştur. Yani bazı resim karakterleri nesnelere ve düşünceleri ifade etmektedir. Bu ifade edilmeye çalışılan düşüncelerden biri de Mexico halkının (Huichol) kültüründen gelen iplik malzemeden ürettikleri süslemelerinde kullandıkları sanatsal-kültürel formlardır. Grafıksel motifler ve Mexico tipografisi, olimpiyat oyunlarının sembolüyle bütünleşik olarak gösterilirken olimpiyatların Mexico'da düzenleneceğine gönderme yapılmıştır. Logoda sadece olimpiyat halkaları renkli kullanılarak olimpiyat sembolüne dolayısıyla olimpiyat oyunlarına aitlik bildirilmiştir.

5.3. Münih 1972 (Almanya) Olimpiyat Oyunları Logosu

1972 Münih Olimpiyatları'nın logosu görsel kimlik tasarımı alanına büyük katkıları bulunan Alman tasarımcı Otl Aicher tarafından tasarlanmıştır. Op art akımının izlerini taşıyan logo bir daire içindeki helezonik eksen üzerine yerleştirilmiş çizgilerle güçlü bir hareket izlenimi yaratmaktadır (Görsel 7) (Ergüven, 2013). Aicher ve tasarım ekibi ilk olarak genel görsel konsepti eskizler ve metinler şeklinde geliştirmişler, dünyaya Nazi döneminden ve Berlin'deki 1936 Olimpiyat Oyunları'ndan önemli ölçüde farklı olacak yeni bir Münih ve demokratik bir Almanya imajını vermeye çalışmışlardır. Bu nedenle açık, şeffaf, sakin ve renkli tonlar tasarımların renk paletini

belirlemiş, açık mavi Oyunların resmi rengi olarak seçilmiştir (Osterwalder, Olympic Games: The Design 1, 2020, s. 528). Açık mavi beyazla birlikte Baviera bayrağı ve kültürünü temsil etmektedir (Osterwalder, Olympic Games: The Design 1, 2020, s. 542). Baviera Almanya'nın en büyük eyaleti olup, başkenti Münih'tir. Dolayısıyla logoda kullanılan mavi ve beyaz renklerle Olimpiyatlar'ın Almanya'da yapılacağı vurgulanmaktadır.

"Radiant Munich" olarak isimlendirilen logo Münih Oyunlarının ruhunu simgeleyen bir tasarım olan ışık ışınlarının taçlarını temsil etmektedir. "Radiant Munich" tasarımıyla; ışık, tazelik, cömertlik mesajları verilmeye çalışılmıştır ((IOC), Uluslararası Olimpiyat Komitesi, 2019b). Logoda kullanılan sprial formların oluşturduğu ahenkle sporun dinamizmine vurgu yapılmıştır. "Munich 1972" yazısı da dilsel düzlemde olimpiyatların Münih'te yapılacağı çağrışımını yapmaktadır.

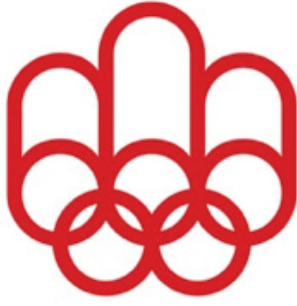
5.4. Montreal 1976 (Kanada) Olimpiyat Oyunları Logosu

1976 Montreal Olimpiyat Oyunları logosu (Görsel 8) Kanadalı grafik tasarımcı Georges Huel tarafından tasarlanmıştır. Logonun alt kısmında yer alan olimpiyat halkalarının üstünde Montreal'in başındaki "M" harfi olarak da yorumlanabilecek bir podyum imajı yaratılmaya

Görsel 7: Münih 1972 (Almanya) Olimpiyat Oyunları Logosu (The Olympicdesign Dot Com, 2020)

⁵Bir düşünceyi betimlemek için kullanılan resim ya da grafik gibi basit göstergelerdir.

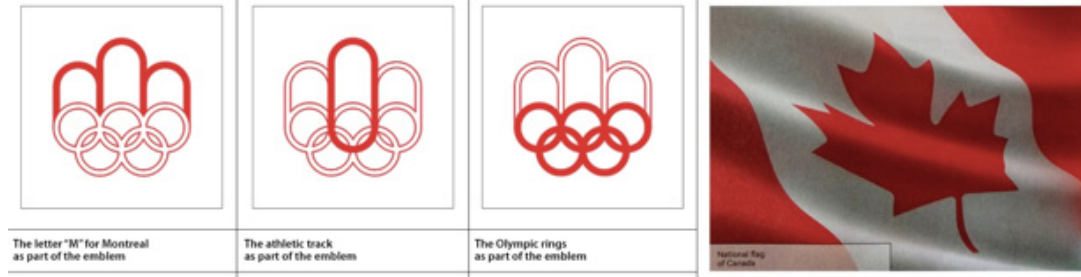

Montréal 1976

çalışılmış (Görsel 9) ve podyum imajının orta yükseltisi ile de Olimpiyat Stadi'ndeki sporcuların yarıştığı Olimpiyat Pist'i simgelenmiştir (Görsel 9). Biraz hayal gücüyle, Kanada bayrağının akçaağaç yaprağı bile logoda görülebilmektedir (Görsel 9) (Osterwalder, Olympic Games: The Design 1, 2020, s. 608).

Görsel 8: Montreal 1976 (Kanada) Olimpiyat Oyunları Logosu (The Olympicdesign Dot Com, 2020)

Olimpiyat Halkaları'nın Montreal'in "M" harfini simgeleyen Olimpiyat Podyumu grafik yorumuyla iç içe geçmiş olması tüm dünya sporcularının Montreal'de buluşacağı vurgusu oluştururken, "Montreal 1976" yazısı dilsel düzlemde Olimpiyatların Montreal'de yapılacağı çağrışımını yapmaktadır.

Görsel 9: Logoya dikkatli bir şekilde bakıldığında görülen; Montreal'in "M" harfi, atletik pist ve Olimpiyat halkaları ile logonun genel görüntüsünü oluşturan Kanada'nın ulusal bayrağındaki akçaağaç yaprağı (Osterwalder, Olympic Games: The Design 1, 2020)

МОСКВА 1980

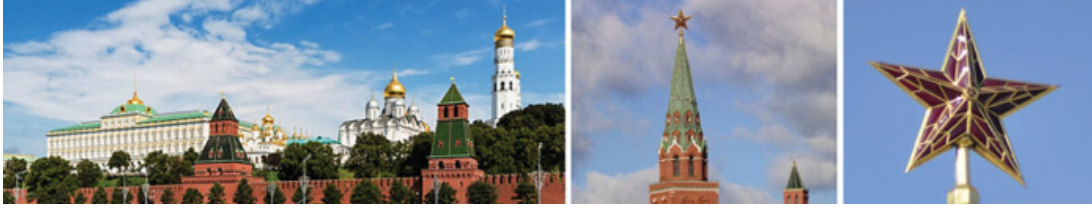
5.5. Moskova 1980 (SSCB) Olimpiyat Oyunları Logosu

Soğuk Savaş'ın zirvesinde tutulan Moskova Olimpiyat Oyunları, SSCB için kendisini "normal" modern bir ulus olarak yansıtmının bir yolu olarak büyük önem taşımıştır.

Olimpiyat Halkaları'nın üzerinde kule sembolü oluşturan paralel çizgiler ve kulenin üzerinde yer alan Moskova Kremlin'i simgeleyen beş köşeli yıldızdan oluşan logo (Görsel 10), Vladimir Arsenyev tarafından tasarlanmıştır.

Olimpiyat halkalarının üzerinde yukarıya doğru yükselerek logodaki kule görüntüsünü

Görsel 10: Moskova 1980 (SSCB) Olimpiyat Oyunları Logosu (The Olympicdesign Dot Com, 2020)

Görsel 11: Moskova Kızıl Meydan Kremlin Sarayı ve Kızıl Yıldız Sembolü (Wikipedia, Kremlin Stars, 2019)

oluşturan çizgiler aynı zamanda bir stadyumdaki bir yarış parkurunu da simgelemektedir. Logoda yer alan kule görseli ile Moskova Kızıl Meydan Kremlin Sarayı ve Moskova'nın mimari silueti vurgulanmaya çalışılmıştır. Ayrıca kulelerin üzerinde Moskova Kremlin'in sembolü olan kırmızı yıldız sembolü logoda da yerini alarak Olimpiyatlar'ın yapılacağı yer Moskova vurgulanmış Rusya'nın kültürel ve ulusal bir değeri logoya yansıtılmıştır (Görsel 11). Komünist bir ülkede düzenlenen ilk yaz olimpiyatlarının bu logosunda bütün elemanların kırmızı olması ve özellikle imajın tepesindeki kırmızı yıldız yönelmesi, Kremlin'i ve dolayısıyla komünizmin⁶ imgelerini çağrıştırmaktadır. Hiyerarşik olarak, pasif olimpiyat halkaları ardından dinamik beş adet çizgisel koşu parkuruyla en tepedeki yıldız gösterilmektedir. Bu gösterimle "bütün yollar kırmızı yıldız çıkar" anlamına gelen propagandacı bir yaklaşımın ifade edilmeye çalışıldığı görülmektedir.

5.6. Los Angeles 1984 (Amerika) Olimpiyat Oyunları Logosu

Görsel 12: Los Angeles 1984 (Amerika) Olimpiyat Oyunları Logosu (The Olympicdesign Dot Com, 2020)

Amerikan bayrağındaki renklerin ve yıldız sembolünün kullanıldığı logo (Görsel 12), Robert Miles Runyan & Associates tarafından tasarlanmıştır.

Yıldız, insanlığın en yüksek özlemlerinin evrensel bir sembolü olarak görüldüğündendir ki Amerika'nın bayrağına ek olarak, yaklaşık dört düzine eyalet bayrağında da yıldız bulunmaktadır. Logonun tasarımı "Yıldız Bezeli Sancak" anlamına gelen Amerikan ulusal marşı "The Star-Spangled Banner" 'a dayanmaktadır. Logoda Yıldızın "Hareketli Yıldızlar" olarak üçe katlanması, yarışmanın ruhunu sembolize etmek içindir. Dolayısıyla logodaki hareket ve hız unsuru sporcuların mücadele için çabaladıkları hızı sembolize etmektedir (Osterwalder, Olympic Games: The Design 1, 2020, s. 724). Ayrıca yıldızlar ve yıldızlara hareket görüntüsü kazandıran yatay şeritler ile kırmızı, mavi ve beyaz renklerin Amerikan bayrağını vurguladığı dolayısıyla ulusal kimliğin logoya yansıtılmaya çalışıldığı söylenebilir.

Yıldız sembolünün, Hollywood Yıldızları olarak isimlendirilen Amerika Hollywood sineması sanatçıları simgeleyerek, Amerika'nın dünyada sinema sanatındaki önemli yerine de bir vurgu yapıldığı düşünülebilir. Logoda kullanılan tipografinin italik (eğik) kullanılması yıldızın hareketiyle bütünleşmiştir. Kullanılan yazı Amerikan modern tipografisini çağrıştırmakta olup, dilsel düzlemde Olimpiyatlar'ın Los Angeles'da yapılacağı çağrışımını yapmaktadır.

⁶ Bütün malların ortaklaşa kullanıldığı ve özel mülkiyetin olmadığı toplum düzeni (Türk Dil Kurumu, 2019).

Görsel 13: Seul 1988 (Güney Kore) Olimpiyat Oyunları Logosu (The Olympicdesign Dot Com, 2020)

5.7. Seul 1988 (Güney Kore) Olimpiyat Oyunları Logosu

Profesör Yang Sung-Chun tarafından tasarlanan logonun (Görsel 13) temelini dünyaca ünlü Kore ulusal sembolü “Taegeuk” oluşturmuştur (Osterwalder, Olympic Games: The Design 2, 2020, s. 40). Kore’yi temsil eden bu geleneksel kalıp ve görsel imge; Kore tarzı evlerin kapılarında ve halk el sanatları üzerinde dekorasyon olarak yaygın olarak kullanılmaktadır (Görsel 14). Dolayısıyla logo kültürel değerleri yansıtmaktadır. Ayrıca Logodaki taegeuk sembolü Güney Kore’nin bayrağında da yer almakta olup Olimpiyatlar’ın Güney Kore’de yapılacağı vurgulanmaya çalışılmıştır.

5.8. Barselona 1992 (İspanya) Olimpiyat Oyunları Logosu

İspanyol sanatçı Josep Maria Trias tarafından tasarlanan Barselona Olimpiyat Oyunları’nın logosu Olimpiyat sembolü ve sıçrayarak bir engeli atlayan dinamik bir insan figürünü betimlemektedir (Görsel 15).

Logonun çıkış noktası, bir figürü çok dinamik bir tavırla sanatsal olarak tasvir etmektir. Bu dinamik ve neşeli duruşuyla logo, Barselona’nın modern bir Akdeniz kutlama şehri olduğu vurgusunu yapmaktadır. Tasarımcının güçlü kırmızı, sarı ve mavi renkleri seçmesinin nedenlerinden biri Barselona’nın en ünlü resim sanatçılarından

Görsel 14: Naju’da Samtaegeuk deseni boyanmış bir evin kapısı ve üç renkli Samtaegeuk tasarım ile el fanı (Wikipedia, Taegeuk, 2019)

biri olan Joan Miró’ya (1893–1983) atıfta bulunmak olmuştur. Çünkü Joan Miró da eserlerinde; Barselona, Katalonya ve İspanya bayraklarının renkleri olan güçlü kırmızı, sarı ve maviyi kullanmıştır. Ayrıca İspanyol ateşi, onun sıcak güneşi, İber Yarımadası’nın ılık ışığı aynı zamanda sıcakkanlı flamenko gibi insan duyguları ve hisleri, bunların hepsi kırmızı ve sarı renktedir. Mavi ise Akdeniz’i çağrıştırmaktadır (Osterwalder, Olympic Games: The Design 2, 2020, s. 112). Dolayısıyla kullanılan renkler hem ulusal hem de kültürel kimliği vurgulamaktadır.

Logodaki kolları açık dinamik insan figürü ile aynı zamanda misafirperverliğin vurgulanmaya çalışıldığı söylenebilir. İnsan figürünün “Barselona 1992” yazısının üzerinde ve Olimpiyat halkalarının üzerinde durması, ev sahibi şehre basit bir gönderme yapmakta, Olimpiyatlar’ın Barselona’da yapılacağı vurgusunu oluşturmaktadır (Osterwalder, Olympic Games: The Design 2, 2020, s. 112).

Görsel 15: Barselona 1992 (İspanya) Olimpiyat Oyunları Logosu (The Olympicdesign Dot Com, 2020)

Görsel 16: Atlanta 1996 (Amerika) Olimpiyat Oyunları Logosu (Brillon, 2016)

5.9. Atlanta 1996 (Amerika) Olimpiyat Oyunları Logosu

Logonun, beş Olimpiyat halkasından ve 100 numaradan oluşan bir meşale şeklindeki tabanı; klasik bir Yunan sütununa benzemekte olup özellikle Olimpiyat Oyunları'nın yüzüncü yılı için yapılmıştır (Görsel 16). Meşalenin alevi yavaş yavaş bir yıldız dönüşerek her sporcunun mükemmellik arzusunu sembolize etmektedir. Bu logodaki altın rengi altın madalya alan sporcuları, yeşil renk antik çağda kazananlar tarafından başa takılan zeytin dallarını ve "Ağaçlar Şehri" olarak tanınan Atlanta'nın ününü temsil etmektedir ((IOC), Uluslararası Olimpiyat Komitesi, 2019c). Modern olimpiyat oyunlarının yüzüncü yıldönümü olması sebebiyle logoda olimpiyat oyunlarının tarihsel gelişimine vurgu yapan klasik ve çağdaş semboller kullanılmıştır. Logodaki Antik Yunan sütunu belirtkesi Olimpiyat Oyunları'nın ilk yapıldığı yer olan Antik Yunanistan'a gönderme yaparken, Atlanta ve çevresindeki klasik mimariyi de vurgulamaktadır.

Logodaki alev önce açık kırmızıdan macentaya, ardından açık mavi, mor ve altın renkli üç yıldız dönüşmüştür. Aynı zamanda yıldızlar yukarı doğru sivrilerek boyut ve şekil de değiştirmiştir. Logoda yıldızların bu şekilde kullanılması, Olimpiyat ailesinin bir parçası olan tüm halkların çeşitliliğini yansıtmıştır (Osterwalder, Olympic Games: The Design 2, 2020, s. 208)

Görsel 17: Sidney 2000 (Avustralya) Olimpiyat Oyunları Logosu (Brillon, 2016)

5.10. Sidney 2000 (Avustralya) Olimpiyat Oyunları Logosu

Logoda, Avustralya'nın yerli Aborjin kültürünü anlatmak için bir bumerang kullanılmış ama birçok eleştirmen onun zorlama bir içerik olduğunu düşünmüştür (Fourie, 2014). Özellikle Avustralya yerlileri (Aborjin) tarafından silah olarak kullanılan bumerang logodaki insan figürünün kol ve bacaklarını oluşturmuştur (Görsel 18).

Tipik Avustralya şekilleri ve renkleri kullanarak bir sporcunun figürünü temsil eden logo, Bir bumerangın yanı sıra güneş ve kayaların görüntüsü, liman ve plajlarla birlikte hayal gücümüzü temsil eden eşsiz Avusturya manzarasını ve yerli halkını çağrıştırmaktadır (Görsel 17). Sidney Opera Binası'nın silüetini Olimpiyat Meşalesi'nden gelen duman izine dönüştüren flaş simgesi (Görsel 18), Olimpiyat Oyunları'nın Sydney'de yapılacağını vurgulamaktadır ((IOC), Uluslararası Olimpiyat Komitesi, 2019d).

Logoda kullanılan mavi renk Sydney Limanı'ndaki denizi, sarı renk Avustralya'nın güneşini, kırmızı renk ise toprağını sembolize etmektedir (Osterwalder, Olympic Games: The Design 2, 2020, s. 292). Ayrıca logoda kullanılan ve Avustralya bayrağında da yer alan kırmızı ve mavi renklerle, Olimpiyatların yapılacağı ülke Avustralya'nın vurgulanmaya çalışıldığı da

düşünülebilir.

Görsel 18: Logodaki Sidney Opera Binası'nın silüetini duman izine dönüştüren flaş simgesi ve insan figürünün kol ve bacaklarını oluşturan bumerang simgesi

5.11. Atina 2004 (Yunanistan) Olimpiyat Oyunları Logosu

Wolff Olins ve Yunan ortakları Red Design tarafından yaratılan Atina 2004 Olimpiyat Oyunları logo tasarımı, ülkenin ulusal renklerinde elle çizilmiş bir zeytin çelengi (Olimpiyatları kazananlara verilen geleneksel ödül) etrafında odaklanmıştır (Görsel 19). Logo renkleriyle Yunan kırsalında bulunan beyaz ve mavi tonlarını ve suluboya etkisinde çalışılmış olmasıyla da Yunanistan'ın bulunduğu coğrafi konumdaki adaları çevreleyen denizleri ve okyanusları simgelemektedir. Ayrıca logoda kullanılan mavi renk antik Yunan ve modern Yunan bayrağının rengi olup, 2004 yılı Olimpiyatları'nın yapılacağı ülke olan Yunanistan vurgulanmaya çalışılmıştır.

Zeytin çelengi tacı, Antik Dönem Olimpiyat Oyunları'nda kazananlara ödül olmuş; zafer ve ilahi koruma sağlamıştır. Zeytin dalı aynı zamanda barışın sembolüdür. Dolayısıyla

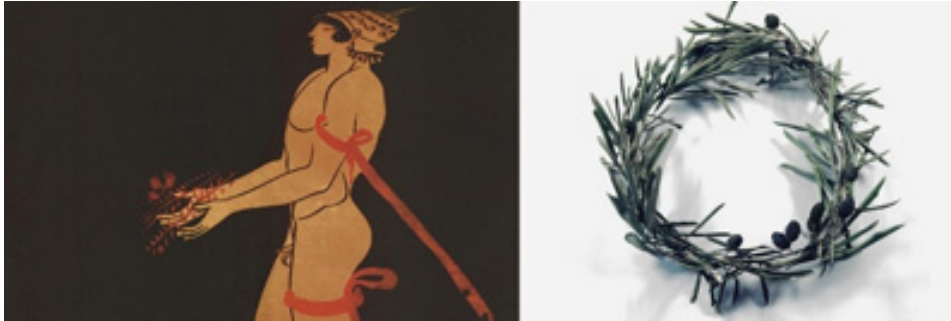
logoda Yunan kültürü ve Oyunların evrensel değerleri bir araya gelmiştir (Görsel 20) ((IOC), Uluslararası Olimpiyat Komitesi, 2019e).

Görsel 19: Atina 2004 (Yunanistan) Olimpiyat Oyunları Logosu (Brillon, 2016)

5.12. Pekin 2008 (Çin) Olimpiyat Oyunları Logosu

"Çin Mührü, Dans Eden Pekin" adı verilen Pekin 2008 Olimpiyat logosu, Çin mührü ve kaligrafi sanatının atletik hareketle zekice birleştirilerek, ileriye koşan ve zaferi kucaklayan bir insan figürüne dönüştürüldüğü bir logodur (Görsel 21). Logo, ev sahibi şehrin adını temsil eden ve özellikle önemli bir Çin stilini temsil eden Çince

Görsel 20: Olimpiyat Antik Oyunları'nda kazananlara ödül olan zeytin çelengi tacı ya da "Kotinos" ((IOC), Uluslararası Olimpiyat Komitesi, 2019e)

Görsel 21: Pekin 2008 (Çin) Olimpiyat Oyunları Logosu (Brillon, 2016)

“Jing” karakterine benzemektedir (Görsel 22) ((IOC), Uluslararası Olimpiyat Komitesi, 2019f)

“Jing” karakterinin, zafere doğru koşan ve dans eden bir insan figürüne dönüştüğü bu logoda dans eden figürün eğrileri geleneksel bir Çin ejderhası görüntüsünü oluştururken, açık kolları Çin’in tüm dünyayı ülkelerine davetini sembolize etmektedir. Çin’deki favori renklerden biri olan kırmızı, aynı zamanda amblemin ana rengidir. “Beijing 2008” yazısı, geleneksel Çin kaligrafisinin tarzını yansıtmakta olup hem amblem hem de Olimpik halkalarla uyumlu bir şekilde tasarlanmıştır (Osterwalder, Olympic Games: The Design 2, 2020, s. 484).

5.13. Rio 2016 (Brezilya) Olimpiyat Oyunları Logosu

Bakıldığında her açıdan algılanabilen logo Brezilyalı ajans Tátil tarafından tasarlanmıştır. Tasarımcılara göre, Rio 2016 logosu olimpik ruhu ve atletleri, aynı zamanda Rio de Janeiro ile Brezilya’nın doğasını, duygularını ve arzularını özetlemektedir (Görsel 23) (Fourie, 2014).

Özünde; tutku ve dönüşüm kavramlarına sahip olan Rio 2016 logosu günümüz Brezilya’sını yansıtmaktadır. Bu konumlandırma dört sütunla desteklenir: uyumlu çeşitlilik, bulaşıcı enerji, coşkulu doğa ve Olimpiyat ruhu. Bunların hepsi logoda Rio 2016’ya renkli kimliğini vermek için ustaca birleştirilmiştir. Bu amblem yalnızca Rio

Görsel 22: Pekin anlamına gelen “jing karakteri” ve jing karakterinin dönüştürüldüğü insan figürü ve ejderha simgesi (Osterwalder, Olympic Games: The Design 2, 2020, s. 483)

ve Brezilya’nın bu Oyunlar için umutlarının değil, aynı zamanda şehrin ve ülkenin geleceği için de bir semboldür ((IOC), Uluslararası Olimpiyat Komitesi, 2011).

Serbest yazar, gazeteci ve medya danışmanı Jennie Fourie Rio 2016 (Brezilya) Olimpiyat Oyunları logosu ile ilgili şöyle söylemektedir;

Görsel 23: Rio 2016 (Brezilya) Olimpiyat Oyunları Logosu (Brillon, 2016)

“Brezilya’nın çevresi ve insanların karakterleri 2016 Yaz Olimpiyatları logosunun renk seçimlerine ilham verdi. “Sarı güneşi ve sıcak, canlı ve mutlu doğamızı sembolize ediyor. Mavi etrafımızı saran suyun akıcılığını ve hayatı rahat yaşamamızı anlatıyor. Yeşil ormanlarımızı ve umudu, bizi daha ileriye gitmeye iten olumlu

Görsel 24: Brezilya'nın Rio de Janeiro şehrinin Guanabara Körfezi'nin Atlantik Okyanusu'na açılan noktasında yer alan Sugarloaf Dağı (Howarth, 2016)

vizyonu temsil ediyor” (Fourie, 2014).

Zarif sadeliği ile çok sayıda temayı barındıran Rio 2016 (Brezilya) Olimpiyat Oyunları logosunda; küresel bir birlik ruhu içinde el ele tutuşan insan figürleri, Rio'nun çevresini temsil eden güneşin, denizin ve ormanın renkleri; ünlü Sugarloaf dağının aynasını yansıtan şekil ve formu görülmektedir (Görsel 24). Ayrıca Brezilya bayrağının renkleri olan ve logoda kullanılan; mavi, yeşil ve turuncu, sarı tonları ile olimpiyatların yapılacağı Brezilya'nın vurgulandığı söylenebilir.

5.14. Tokyo 2020 (Japonya) Olimpiyat Oyunları Logosu

Japon tasarımcı Asao Tokoro'nun tasarladığı logoda “uyumlaştırılmış kareli” daire olan bir sembol görülmektedir (Görsel 25). Damalı

desenler ve motifler tüm dünyada tarih boyunca popüler olmuştur. Japonya'da damalı desen Edo döneminde (1603-1867) “ichimatsu moyo” olarak bilinmeye başlanmıştır (Görsel 26).

Görsel 25: Tokyo 2020 (Japonya) Olimpiyat Oyunları Logosu (Brillon, 2016)

Görsel 26: Japonya'da Edo döneminde (1603-1867) “ichimatsu moyo” olarak bilinen damalı desen (Khan Academy, 2019)

Üç çeşit dikdörtgen şeklinden oluşan tasarım, “Çeşitlilik İçinde Birlik” mesajını içermekte olup, farklı ülkeleri, kültürleri ve düşünce tarzlarını temsil etmektedir. Olimpiyat ve Paralimpik Oyunlar’ın çeşitliliği teşvik etmek ve dünyanın her yerinden insanları bir araya getirmek için bir platform olma arzusunu ifade etmektedir (Osterwalder, Olympic Games: The Design 2, 2020, s. 788).

Yukarıda da açıklandığı gibi, Tokyo 2020 (Japonya) Olimpiyat Oyunları logosunda da kültürel ve ulusal değerlerin logoya yansıtıldığı açıkça görülmektedir.

SONUÇ

1964-2020 yılları arasında dört yılda bir gerçekleştirilen Yaz Olimpiyat Oyunları’na ait 15 logonun incelenmesi sonucunda Londra 2012 Olimpiyat Oyunları logosu hariç 14 logoda ulusal kimlik ve kültürel değerleri yansıtan göstergelerin yer aldığı görülmüş, Olimpiyatlar’ın gerçekleştirildiği ülkenin ulusal kimlik ve kültürel değerlerinin logo tasarımlarına yansıtılması ile ilgili şu sonuçlara varılmıştır;

- Olimpiyat logolarının neredeyse tamamında ev sahibi ülkenin bayrak renginin, bazılarında ise bayrağında yer alan bir sembolün Olimpiyat logosunda kullanılarak ulusal kimliğin göstergelerinden biri olan bayrak ve renginin olimpiyat logosuna yansıtıldığı görülmüştür.
- Olimpiyat logolarının bazılarında bir ülkenin

kültürel değerlerinden biri olan ve ev sahibi ülkeyle bütünleşmiş mimari yapılarının sembolize edilerek kullanıldığı ve logoya yansıtıldığı görülmüştür.

- Olimpiyat logolarının bazılarında ev sahibi ülkenin coğrafi konumunu betimleyen renk ve semboller kullanılarak ulusal kimlik ve kültürel değerlerden bazıları logoya yansıtılmıştır.
- Olimpiyat logolarının bazılarında ev sahibi ülkeye ait kültürel bir motifin, sembolün, yazı karakterinin kullanıldığı ulusal kimlik ve kültürel değerlerin logoya yansıtıldığı görülmüştür.
- Olimpiyat logolarının bazılarında ev sahibi ülkeye ait dilin logoda kullanılarak ulusal kimliğin göstergelerinden biri olan “dil” ’in logoya yansıtıldığı görülmüştür.

Kısacası; bayrak rengi, kültürel motif-sembol, ülkeyle bütünleşmiş mimari yapı, yazı dili-karakteri, coğrafi konumu betimleyen renk ve sembollerin biri veya birkaçının incelenen Olimpiyat Oyunları logolarının neredeyse tamamında kullanıldığı ve grafik sunuma önem verildiği gözlemlenmiştir. Bu durum Olimpiyat Oyunları logo tasarımlarında görsel ve dilsel iletilerle ev sahibi ülkelerin ulusal kimlik ve kültürel değerlerini tasarımlara yansıtarak kendilerini uluslararası alanda tanıtmaya ve Olimpiyatlar’ın ev sahipliğini yapan ülke olduklarını vurgulamaya çalıştıklarını göstermektedir.

KAYNAKLAR

- Aslan Odabaşı, H. (2006). *Grafikte Temel Tasarım*. İstanbul: Yorum Sanat Yayınları.
- Çeken, B. ve Ersan, M. (2017). Ülke Markaları: Turizm Logolarının Tipografik Açından İncelenmesi. *idil*, 6 (37), 2505-2520.
- Elal, B. (2018). 1945-1961 Dönemi Posta Pullarında Propaganda ve Ulusal Kimlik: Değişimler, Süreklilikler. Yayınlanmış Doktora Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Osterwalder, M. (2020). *Olympic Games: The Design 1* (Cilt 1). Niggli.
- Osterwalder, M. (2020). *Olympic Games: The Design 2* (Cilt 2). Niggli.
- Özdilek, Ç., Entürk, A., ve Döşyılmaz, E. (2003). Modern Olimpiyat Oyunları'nın Tarihsel Gelişimi ve Olimpiyatların Gezici Olma İlkesinin Günümüze Kadar Düzenlenen Oyunlar Açısından Değerlendirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (9).
- Piercy, J. (2014). *Semboller*. İstanbul: Aykırı Yayıncılık.
- Sayın, Z. (2004). Göstergelerin Göstergibilimsel (Semiotik) açıdan değerlendirilmesi: Ankara Büyükşehir Belediye'sinin "Ankara" Amblemine Bir Yaklaşım. "Sanat Yazıları" dergisi, Ankara: HÜGSF Yayınları, (8), 83-94.
- Teker, U. (2002). *Grafik Tasarım ve Reklam*. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Tepecik, A. (2002). *Grafik Sanatlar*. Ankara: Detay Yayınları.
- Wei Yew. (1996). *The Olympic Image: The First 100 Years*. Quon Editions.
- Wyman, L. (2009). Yönlendirme Sistemleri. *Grafik Tasarım Dergisi*, (28), 68-77.
- Yılmazkol, Ö. (2001). Kitle İletişim Araçlarının Ulusal Kimlik Üzerindeki Etkisi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

• İnternet Kaynakları

- Balcazar, M. (2012). Olimpiyatların Grafik Evrimi ve Dünya Şampiyonaları. Kasım 2019 tarihinde Foroalfa Web Sitesi: <https://foroalfa.org/articulos/la-evolucion-grafica-de-las-olimpiadas-y-mundiales> adresinden alındı
- Brillon, J. (2016, Ağustos 8). The best and worst Olympic logo designs since 1924. *dezeen* Web Sitesi: <https://www.dezeen.com/2016/08/08/olympics-logo-designs/> adresinden alındı
- Ergüven, A. (2013). Olimpiyat Logolarının Görevi. Yazılar(128). Kasım 2019 tarihinde gmk.org: <http://gmk.org.tr/uploads/news/file-1458589172832304461.pdf> adresinden alındı
- Findthatlogo. (2019). Summer Olympic Logo Collection. Aralık 2019 tarihinde findthatlogo Web Sitesi: <https://www.findthatlogo.com/summer-olympic-logo-collection/> adresinden alındı
- Fourie, J. (2014, Eylül). 2016 Yaz Olimpiyatları: Rio'nun marka heykeli övgüleri topladı. Yazılar(144). Kasım 2019 tarihinde gmk.org: <http://gmk.org.tr/uploads/news/file-1458763539726812721.pdf> adresinden alındı
- Howarth, D. (2016, Ağustos 11). Rio 2016 motif is "first 3D logo in the history of the Olympics" says designer. Aralık 8, 2019 tarihinde Dezeen Web Sitesi: <https://www.dezeen.com/2016/08/11/rio-2016-motif-first-3d-logo-history-olympics-fred-gelli-designer/> adresinden alındı
- (IOC), Uluslararası Olimpiyat Komitesi. (2011, Ocak 1). Rio 2016 Unveils New Emblem. Kasım 2019 tarihinde olympic.org Web Sitesi: <https://www.olympic.org/news/rio-2016-unveils-new-emblem> adresinden alındı
- (IOC), Uluslararası Olimpiyat Komitesi. (2019a). Mexico 1968: The First Global Look. Kasım 20, 2019 tarihinde olympic-language.blog-tom.com Web Sitesi: <https://olympic-language.blog-tom.com/#/7/2> adresinden alındı
- (IOC), Uluslararası Olimpiyat Komitesi. (2019b). Munich 1972. Kasım 2019 tarihinde olympic.org Web Sitesi: <https://www.olympic.org/munich-1972> adresinden alındı
- (IOC), Uluslararası Olimpiyat Komitesi. (2019c). Atlanta 1996. Kasım 2019 tarihinde olympic.org Web Sitesi: <https://www.olympic.org/atlanta-1996> adresinden alındı
- (IOC), Uluslararası Olimpiyat Komitesi. (2019d). Sydney 2000. Kasım 2019 tarihinde olympic.org Web Sitesi: <https://www.olympic.org/sydney-2000> adresinden alındı
- (IOC), Uluslararası Olimpiyat Komitesi. (2019e). Athens 2004: A Patrimonial Look. Kasım 2019 tarihinde olympic-language.blog-tom.com Web Sitesi: <https://olympic-language.blog-tom.com/#/11/5> adresinden alındı
- (IOC), Uluslararası Olimpiyat Komitesi. (2019f). Beijing 2008. Kasım 2019 tarihinde olympic.org Web Sitesi: <https://www.olympic.org/beijing-2008> adresinden alındı
- JOSÉREISNUNES, P. (2005, Ağustos 28). *a-new-order.blogspot.com*. *a-new-order.blogspot.com* Web Sitesi: <http://a-new-order>

blogspot.com/2005/08/ursinho-misha-o-cavalo-de-tria-do.html adresinden alındı

- Khan Academy. (2019). Edo Dönemi Japonya'sının Zevk Mahallesinden Sokak Manzarası. Kasım 2019 tarihinde khanacademy Web Sitesi: <https://www.khanacademy.org.tr/9063?player=> adresinden alındı
- Şimşek, U., & Ilgaz, S. (2010). Küreselleşme ve Ulusal Kimlik. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(1), 189-199. Dergipark: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisobil/issue/2819/37992> adresinden alındı
- The Olympicdesign Dot Com. (2020). Olympic Emblems. Eylül 2020 tarihinde The Olympicdesign Dot Com Web Sitesi: <https://www.theolympicdesign.com/olympic-design/emblems/> adresinden alındı
- Türk Dil Kurumu. (2019, Kasım). sözlük. Kasım 2019 tarihinde sözlük.gov: <https://sozluk.gov.tr/?kelime> adresinden alındı
- Wikipedia. (2019, Şubat). Kremlin Stars. Kasım 2019 tarihinde Wikipedia Web Sitesi: https://en.wikipedia.org/wiki/Kremlin_stars adresinden alındı
- Wikipedia. (2019). Olimpiyat Oyunları. Kasım 2019 tarihinde Wikipedia.org Web Sitesi: https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Olimpiyat_Oyunlar%C4%B1 adresinden alındı
- Wikipedia. (2019). Taegeuk. Kasım 2019 tarihinde Wikipedia Web Sitesi: <https://en.wikipedia.org/wiki/Taegeuk> adresinden alındı

• Görsel Kaynaklar

- Görsel 1: Meksika kültürüne ait formlar ve Meksika Olimpiyatları kurumsal kimlik uygulamaları
- Görsel 2: Olimpiyat Oyunları'nın resmi sembolü. Halkalar beş kıtayı, renkler ise tüm ülkeleri temsil etmektedir. İlk kez 1920 Olimpiyatlarında kullanılmıştır
- Görsel 3: Tokyo 1964 Olimpiyat Oyunları tasarım klavuzu kapak ve sayfalarından görüntüler
- Görsel 4: Tokyo 1964 (Japonya) Olimpiyat Oyunları logosu
- Görsel 5: Mexico City 1968 (Meksika) Olimpiyat Oyunları Logosu
- Görsel 6: Ahşap plaka üzerinde yün eşmerkezli çemberlere yapıştırılarak yapılan "Huichol İplik Boyama ve Huichol Yerli Halkı"
- Görsel 7: Münih 1972 (Almanya) Olimpiyat Oyunları Logosu
- Görsel 8: Montreal 1976 (Kanada) Olimpiyat Oyunları Logosu
- Görsel 9: Logoya dikkatli bir şekilde bakıldığında görülen; Montreal'in "M" harfi, atletik pist ve Olimpiyat halkaları ile logonun genel görüntüsünü oluşturan Kanada'nın ulusal bayrağındaki akçaağaç yaprağı
- Görsel 10: Moskova 1980 (SSCB) Olimpiyat Oyunları Logosu
- Görsel 11: Moskova Kızıl Meydan Kremlin Sarayı ve Kızıl Yıldız Sembolü
- Görsel 12: Los Angeles 1984 (Amerika) Olimpiyat Oyunları Logosu
- Görsel 13: Seul 1988 (Güney Kore) Olimpiyat Oyunları Logosu
- Görsel 14: Najüda Samtaegek deseni boyanmış bir evin kapısı ve üç renkli Samtaegek tasarım ile el fanı
- Görsel 15: Barcelona 1992 (İspanya) Olimpiyat Oyunları Logosu
- Görsel 16: Atlanta 1996 (Amerika) Olimpiyat Oyunları Logosu
- Görsel 17: Sydney 2000 (Avustralya) Olimpiyat Oyunları Logosu
- Görsel 18: Logodaki Sidney Opera Binası'nın silüetini duman izine dönüştüren flaş simgesi ve insan figürünün kol ve bacalarını oluşturan bumerang simgesi
- Görsel 19: Atina 2004 (Yunanistan) Olimpiyat Oyunları Logosu
- Görsel 20: Olimpiyat Antik Oyunları'nda kazananlara ödül olan zeytin çelenk tacı ya da "Kotinos"
- Görsel 21: Pekin 2008 (Çin) Olimpiyat Oyunları Logosu
- Görsel 22: Pekin anlamına gelen "jing karakteri" ve jing karakterinin dönüştürüldüğü insan figürü ve ejderha simgesi
- Görsel 23: Rio 2016 (Brezilya) Olimpiyat Oyunları Logosu
- Görsel 24: Brezilya'nın Rio de Janeiro şehrinin Guanabara Körfezi'nin Atlantik Okyanusu'na açılan noktasında yer alan Sugarloaf Dağı
- Görsel 25: Tokyo 2020 (Japonya) Olimpiyat Oyunları Logosu
- Görsel 26: Japonya'da Edo döneminde (1603-1867) "ichimatsu moyo" olarak bilinen damalı desen